

SOCIALSTYRELSENS BEDRÖVLIGA TRANSPLANTATIONSKAMPANJ

En 81-årig frisk man hörde av sig till mottagningen. Han hade noga läst den lilla foldern från Socialstyrelsen om organtransplantation och ville ställa några frågor. Forsynt ville han bara veta när de skulle komma och ta hans organ. Det stod nämligen ingenting om det i broschyren. Han kunde inte heller förstå att det i den annars så välformulerade broschyren inte fanns några uppgifter om vilken åldersgräns som gällde för att man skulle få behålla sina organ. Han var dessutom orolig för sina barn, alla i medelåldern. När skulle deras organ tas? Och han hade inte heller fått information om hur man skulle bete sig när man blev sjuk, eller närmare bestämt vilket sjukhus man skulle vända sig till om man verkligen ville behålla sina organ för sig själv.

För honom var Monty Python sketchen inget skämt: två orakade transplantat-hämtare som med smutsiga förkläden och med blodiga knivar i bältet tränger sig in i en lägenhet. Inför en gråtande och vädjande hustru skär de upp mannens buk och sliter ut hans varma och blodiga lever. Efter att ha utfört sitt uppdrag rusar de sedan triumferande därifrån.

Den idealiske organdonatorn är relativt ung, för övrigt frisk och bör vara inlagd på sjukhus och helst också bli hjärndöd under sjukhusvistelsen. Det rör sig alltså i första hand om patienter som drabbats av cerebrala katastrofer genom hjärnblödning eller hjärninfarkt eller att hjärnan har förstörts i en trafikolycka eller genom annat våld. Övriga organ ska vara intakta: friska och blodförsörjda.

Framstegen inom transplantationskirurgin och framför allt inom immunologin har löst åtskilliga biologiska problem och radikalt ökat antalet transplantationskandidater, dvs. patienter som behöver nya organ. Men antalet möjliga givaredonatorer ökar inte alls. Det rör sig i vårt land på sin höjd om 300 per år som blir aktuella som organdonatorer. Av dessa faller uppskattningsvis en tredjedel bort pga. att anhöriga säger nej till donation eller att man vet att patienten under sin livstid uttryckt sig på ett sådant sätt att han skulle motsätta sig donation.

Att tro att man med attitydförändringar eller manipulation med lagar och dödsbegrepp på ett avgörande sätt skulle kunna öka donatorerna är alltså en illusion. Man kan maximalt få fram strax över 100 nya donatorer på detta sätt, dvs om ingen svensk skulle säga nej till organdonation. Det är intressant att detta förhållande knappt har skymtat i den debatt som dominerats av självutnämnda etikexperter, sjukvårdsbyråkrater och empati-jäsande politiker. Det är som om verkliga förhållanden inte är av intresse för debattörerna

Tillgången på organ styrs nämligen av helt andra faktorer än individuella ställningstaganden till donation. Säkerhetsbälten i bilar, mc-hjälm, restriktioner vad gäller knivar och skjutvapen etc. minskar självklart antalet organdonatorer. Radikalt höjda hastighetsgränser framför allt i tätorter och vid skolor, hjälmförbud eller fri vapenhandel skulle öka antalet donatorer, men jag skulle vilja se den som kommer med dessa etiskt obscena förslag. Inte heller är det etiskt möjligt att förbjuda blodtrycksbehandling av yngre (högt blodtryck kan leda till hjärninfarkt eller hjärnblödning). Att legalisera handel med organ - dvs. att personer får möjlighet att helt enkelt sälja något

organ, ex en av sina njurar till högstbjudande - skulle också stöta på patrull. Eller att åter införa dödsstraffet och göra som de kinesiska kommunisterna när någon sjuk byråkrat behöver ett nytt organ: avrätta några fler brottslingar - med nackskott för att inte skada värdefulla buk- och bröstorgan.

Den nya transplantationslagen, där organ får tas från en hjärndöd person, förutsatt att man inte uttryckligen har motsatt sig donation, kommer alltså att ha en liten betydelse för att minska gapet mellan det växande antalet sjuka människor med medicinska förutsättningar att ta emot organ och det i stort sett konstanta utbudet av användbara organ.

Svenska folket har utsatts för en massiv och beskäftig informationskampanj som skapat ilska och förvirring. En inte obetydlig del av Socialstyrelsen, Posten och ett antal hippa reklammänniskor har försörjts. Till vad nytta? Man kommer fortfarande att stå och stampa där man började - men fattigare och inte särskilt klokare vad gäller de etiska frågorna.

I ljuset av faktiska förhållanden tycks det röra sig om en skendiskussion med mycket väsen för i stort sett ingenting. Det finns utrymme att fråga sig om detta återigen är en luftkampanj av den typ Socialstyrelsen tidigare häcklats för.

Organbristen skulle kunna tacklas på ett för de flesta av oss acceptabelt sätt med xeno-transplantat: djur manipuleras genetiskt så att deras organ kan transplanteras på människa. Frågan är om ens vegetarianerna skulle protestera. Genom att modifiera djurens DNA finns det förutsättningar att eliminera avstöttningsproblemet. Speciella grisfarmar inrättas med genetiskt manipulerade grisar. Tidigare har vi fött upp grisar för att bli mat för människor. Nu kommer grisen också att tillhandahålla organ för den mänskliga arten i obegränsad omfattning.

Xenotransplantationer har också sedan några år varit det hetaste området inom transplantationskirurgin. Men det finns skäl att dämpa den entusiasm som är så påtaglig bland immunologer och transplantationskirurger.

Det stora problemet i detta sammanhang är det förhållande att man via transplanterade organ riskerar att över artgränser överföra för oss tidigare okända smittämnen. Ett virus som inte är särskilt farligt för en gris kan hos människa ge upphov till katastrofer. Nya virus från andra arter som har förmåga att slå sig ned hos människa och ge upphov till sjukdom är nog bland det farligaste vi kan råka ut för.

HIV och Ebola är bara några exempel på vad som kan hända när för människan tidigare okända virus introduceras i en O-exponerad population. Som i många andra biologiska sammanhang där vi i vårt högmod strävar mot vår odödlighet - i detta sammanhang vill vi byta ut slitna och sjuka delar i vår kropp - brukar naturen slå tillbaka på ett oväntat och icke förutsägbart sätt. De nya problemen brukar då bli ännu större än de vi hade vid startpunkten.

